

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exhortationes|| Ad|| Religiosos

Dirckinck, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1704

2. De temperantia, tanquam optimo medio conservandæ sanitatis. Thema.
In multis escis erit infirmitas. Eccli.37.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51834)

nec morbum, qui non est, in phantasia nostra cudere; aut in his, illiusve alimentis, nimiam anxietate, aut scrupulositate nobis, aliisque molestiam creare. Dominus custodit nos, Dominus regit nos, & nihil nobis deerit, aut obtemperant declinare, quod incurreremus, si in sanitate tuenda, desides omnino atque in curios nos exhiberemus: sanitas enim magnum Dei donum est, ad laborandum in vinea Domini, pro Dei gloria, omnino necessarium, quodque magni fecit S. Fundator noster. Quare utrumque extremum declinemus, mediâque viam teneamus, ut & sollicitudinem nimiam resecemus, & moderatam sanitatis curam nunquam non foveamus.

EXHORTATIO II.

IN EANDEM REGULAM,

Optimum sanitatis tuendæ medium esse probat temperantiam, & sobrietatem.

T H E M A.

In multis ovis erit infirmitas. Eccli. 37. 33.

VEL

Moderata cura tuendæ ad divinum obsequium valetudinis, laude digna, & ab omnibus adhibenda est. Reg. 46.

Sanitatem in homine religioso, magnum Dei donum esse, atque ad obeundos consuetos, pro gloria Dei & proximorum salute, labores unice necessarium; exhortatione proximè præcedente declaravimus: ex quo nunc inferimus, donum hoc, curâ solerti, conservandum esse. Quantum verò donum censendum sit sanitas, clarè indicat Siracides, dum illud divitiis, aliisque bonis naturalibus longè antepo-

nit. *Melior, inquit, est pauper sanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis.* c. 30. & ibid. v. 15 *Melius est corpus validum, quàm census immensus.* & v. 16. *Non est census, super census salutis corporis.* Et rectè id verèque: quid enim juvant divitiæ, absque prospera valetudine? Croesum aliquem, morbo graviore pressum, in mollissima odorina culcitra repone, & in lectica argentea, præstantissimis Phrygii operis peripetasmatis operata; exquisitissima appone bellaria, nectar & ambrosiam propina; suavissimis Aulædorum melodiis ac symphoniis

H h h 2 aures

aures infirmi demulce; an non omnia ista amara accident, ægro, cuncta, præ doloris acerbitate, nauseanti & fastidienti? *Melius est corpus validum; quam census immensus;* & omnis generis cupidiarum acervus. Præbe ægro montes aureos, quid proderunt? Argæus mons Cappadociæ altissimus, Dardanus à pulia, Hemus Thessaliæ, Caphareus Euboicæ, Alburnus Lusitanicæ, Pyrenæus Hispanicæ & Gallicæ, montium maximi sunt; vertantur hi in aurum merum, in gemmas, & uniones; census sanè immensus hic erit; sed longè melior, majorque sanitas: *Non est census, super censum salutis corporis.* Cùm igitur tantum bonum sit sanitas, ut inter naturalia emineat, cur istud obsecro à mortalibus tam parvi penditur, tamque leviter prodigitur? Sanè Diogenes stomacha habebatur in eos, qui pro bona valetudine sacrificarent, & in ipso sacrificio, epulis immodicis se ingurgitantes, sanitatem læderent. Laërtius L. 6. Et S. Maximus serm. 27. citat Democritum dicentem: *Homines precantur à deo valetudinem, cujus tamen vim in semetipsis nesciunt: dum enim inordinate vivunt, suæ ipsi valetudinis sunt proditores.*

Quod ne nobis eveniat, abstinentiam, temperantiam, sobrietatem, ac diætam, præstantissimum sanitatis & longævitas medium esse, tum sacram literarum, SS. Patrum & expertissimorum Medicorum testimonio; tum ipsius rationis & experientiæ calculo comprobabimus.

I. Auspiciamur à testimonio codicis divini, omni exceptione majore; in quo Sapientissimus Siracides; Eccli. c. 37. 32. præclarissimum suggerit documentum:

*Noli, inquit, avidus esse in omni epulatione; & non te effundas super ovinem esam. An non curnam obsecro? causam mox subdit; 33. In multo enim esis erit infirmitas. Multi cibi, multi morbi; copiosa mensa, valetudo defectuosa; & perpetua saturitas, inconstans aut nulla sanitas. Invenere divites helleuones, splendide quotidie epulantes, & integra in eis reperies morborum agmina; quibus dissecratur: jam enim catarrhis & deflusionibus infestantur; jam cacexiâ, & dejectione stomachi vexantur; jam chagrâ & podagrâ, jam calculo & colicâ, jam alii morbis catervatim, conglobatimque ingruentibus obruuntur: Verum unde mala hæc omnia? Ecclesiasticus innuit: *In multis esis, (& in multis tymphosis) erit infirmitas.* Si ejusmodi lurcones, comedones atque bibones, majore essent abstinentiâ & sobrietate; meliores erentur valetudine. Unde ex aduerso ortum ducit cives, opifices, operarios, colonos, vix morbis impeti, raro Medicos consulere, ac pharmaca adhibere? Quia nimirum, multâ ciborum & ferculorum varietate non se fargiunt; sed cibis obviis, simplicibusque, pro exigentiâ necessitatis, corpus reficiunt: hinc est, quod sani ac vegeti assidue degant, morbisque immunes, ad longam letætam perveniant. *In multis esis non dicitur infirmitas & plethora; pharmacorum pharmacorum est, diæta & temperantia.**

Alterum testimonium suppeditat eodem Siracides l. c. 34. dum ait: *Propter crapulam multi perierunt: qui autem abstinentes est, adjiciet vitam.* O quot hominum millia in dies singulos mors abipit! qui si prandis parcioribus, moderatioribusque coenis contenti vixissent, ac frequen-

I.
Tempe-
rantiam
matrem
sanitatis

frequentius esuriam nonnullam sustinent; in annos plurimos pervixissent; verum quia gula & crapula dediti, nimio cibo, potuque naturam obruerunt; hinc vires attriverunt, sanitatem destruxerunt, morbos fatales accesserunt, & in ipsa mortis faucibus sese, ante tempus, precipitaverunt. Verissimum enim est: *Propter crapulam multi perierunt.* Inest Germaniæ nostræ incolis, communiter natura fortis, solida corporum compages; sana, robustaque complexio; vicus si a pueris diæta assuescerent, ad ætatem grandævam pertingerent; quam Itali, aliarque nationes assequuntur; nunc vero antecampus, vitæ stamen abruptum: *quomobrem verò? In promptu causa est, major in his, præ illis est temperantia; licet clima, & cæli, solique temperies non parùm adjuvet: potissima tamen ratio, in intemperantiam rehendenda est; dum illi largiore & copiosiore cibo potuque, verificant illud: Propter crapulam multi perierunt: qui autem abstinentes est, adjiciet vitam.* Hinc est illud Italorum adagium longè verissimum: *Multum volens comedere, parum comedit.* Hæc enim ratione, vitam protrahet, & sæpius ac diutius parum comedendo, comedit multum.

Tertium testimonium idem præbet Ecclesiasticus c. 31. 23. dum triplicem belluonum insatiabilium poenam recenset; dicens: *Vigilia, cholera & tortura vitæ infructu.* Prima poena vitæ infructu, qui est quasi sine frumine, seu sapore, seu illa parte gutturis quæ saporem sentit, & frumen dicitur; & morsellos seu boscos integros, instar corvi aut lupi degorrens, sine sapore est; vel sine freno, aut fronte, & cum frenis: prima, in-

quam ejus poena est *vigilia*: onus enim cibi potuque, quo prægravatur, cum dormire ac quiescere non sinit, dum vapores & fumi indigesti, ex eo, continuè ascendentes, & cerebrum ferientes, ejus soporacionem impediunt. Secunda poena est *cholera*: mellea enim ac saccharæa tragemata, dulciâque ciborum condimenta & embammata, in bilem & fel vertuntur, ut docent Medici; tum quia ciborum, vinorumque copia calorem accendit & sanguinem; qui succensus, cibum quoque accendit & in choleram convertit: cholera namque est sanguinis & chili inflammatio; quæ acris est, pungit, cruciat, vellicat, accendit, ac febres ardentes generat. 3. Tertia poena est *tortura*, sive tormina, putà, ventris distensionem, flatum, & phlegmata: in hæc enim cibus indigestus convertitur, eò quòd calor naturalis ad tantam cibi potuque copiam consciendam, & concoquendam haud sufficiat: inde *tortura*, asthma, catarrhi, colica & morborum, malorumque ilias.

His igitur verbi divini testimonis convicti, diætam temperantiâque, sanitatis matrem & nutricem esse agnoscamus; & si sanam vitam, longævamque desideremus, & vigiliam, choleram, torturam, ac morbos evitare optemus, illam diligamus, & gulæ frenum constanter incipiamus: *Pone gulæ metas, ut sit tibi longior ætas; & sanior.*

II. A verbi divini oraculis ad Sanctorum Patrum & Ecclesiæ Doctorum testimonia progredimur, qui uno ore & calamo, abstinentiam, temperantiam, sobrietatem ac jejunium sanitatis matrem, gulam verò & intemperantiam, omnium morborum scaturiginem indi-

Hhhh 3 gitant.

II.
Testimo-
nia SS.
Patrum.

gitant. Agmen hos inter ducat S. Hieronymus, qui in Epistolis suis disertè asserit: *Mater sanitatis est abstinentia, mater agritudinis voluptas.* S. Petrus Chryso- logus Hieronymo ad stipulatur, dum ferm. 41. ait: *Prima homini medicina est abstinentia.* Cum utroque consentit S. Joannes Chrysothomus: *Venter crassus,* inquit, *mentem subtilem non parit: multa vorare, ad pardalim, ursum & leonem pertinet.* Deinde morborum copiam recen- set: *Pedum dolores, & capitū gravitates, & oculorum bobetudines, & manuum agritu- dines, & tremores, & resolutiones, & auri- ge, & febres longe, ac harentes ex voracitate & repletionē produci solent.* Nec dissen- tit S. Basilius Reg. 19. fol. *Sumendum,* inquit, *quod cuiusque necessitas requirit; nam immodicè ventrem distendere; & immoderatè se epulā onerare, præterquam quoddam detestabilis atque execratione digna res est, eum Dominus dixerit: Va qui saturati estis nunc: corpus etiam ipsum, ineptum prorsus reddat ad labores & proclive ad somnos, & morbis magis expositum facit & periculum.* Prædictis Patribus univèrsus adhæret Patrum reliquorum Senatus, unanimi voce, abstinentiam ac sobrietatem prosperæ valetudinis radicem, intemperantiam verò & ebrietatem, morborum fontem ac sentinam esse, profitentium. quorū authoritas id ipsum meritò nobis persuadeat, & ad amplectendū inducat.

III.
Testimo-
nia Medi-
corum.

III. Sanctorum Patrum sententiis, subscribunt celeberrima Medicorum tã veterum, quàm recentiorum lumina. Hippocrates, Galenus, Avicenna, aliiq; innumeri, qui uno ore fatentur, sanitatis matrem esse abstinentiam, & omnium pharmacorum pharmacum esse temperantiam. Ratio à priori est; quia absti-

nentia tollit cruditatem, quæ morborū omnium est semina-rium. Unde Galenus L. de cibis boni & mali succi, disertè asserit: *Nemo morbo corrumpitur, qui accurate cavet, ne in cruditate incidat.* Hoc autem temperantiâ & abstinentiâ obtinetur, pro cuius praxi, quæternæ servavit documenta, nempe ut exactè quantitas, qualitas, tempus & modus observetur.

1. *Quantitate* peccatur, cum plus alimenti ingeritur, quàm fames cupiat, quàm valetudo poscat, quàm stomachus commodè digerat: quo stomachus oratur, calor fatigatur, succus digestivus obruitur; unde oritur cruditas, omnium morborum seminarium. 2. *Qualitate* offenditur, dum cibi naturâ suâ vitiosâ, pingues, præsalis, maligni, crassi, pingues, quo duri, & nimium aut calefacientes, aut refrigerantes in ventriculum dejectantur, ut sunt pepones, fungi, cucumers aliâque gulæ irritamenta, non raro inter se pugnantia: & hinc rursum mala digestio, & cruditas morborum omnium seminarium. 3. *Tempore* delinquitur, cum inter prandium & cenam, iusta temporis distantia non intercedit; & cibus, priore nondum concocto, corpori ingeritur: atque ita cibi semiconcocti & incensis in stomacho sic commixtio, & inæqualis digestio: unde rursum oritur cruditas, omnium morborum seminarium. 4. *Modo* impingitur, dum cibum malè mandimus, & dentibus non bene commolimus. Hebdomade quavis non pauca hominum millia mortem immaturam oppertunt, qui ad plures annos vitam produxissent, sanitatēque conservassent, si minus properè & avidè cibum sumplissent; si nunquam (ut cum Plauto loquamur) tubercinati fuissent.

At quia id plurimi haud observant; vix quidquam mandunt, avariter ingerunt, celeriter vorant, instar canis aut corvi bolos integros deglutunt; inderuritus cruditas nascitur, morborum omnium seminatium, & morbi, quibus mors sola mederi queat, nisi ante medeatur abstinentia.

Quare, manifestè cernimus, Charisium, omnibus cruditatibus & quod inde sequitur, morbis, antidotum præsentissimum præbere abstinentiam & temperantiam, quâ neglectâ morbos propullulare necesse est; ne id accidat, quantam, qualitatem, tempus & modum exactè observemus. Medicorum enim præscriptio est: *Digestio prima fiat in ore. Exquirite cibum commolere*, ait Cardanus L. 4. de tuenda valetud. *ad vita longitudoem plurimum confert, cibus non bene mansuetus, cruditates, imbecillitates stomachi, obstruiones renum lapides parit.*

IV. A Medicorum aphorismis, ad rationem ipsam dilabimur, testimoniumque ejus veritati præbendum, requirimus. Testator autem ipsa abstinentiam sanæ, gulam adversæ valetudinis originem esse; illudque hoc argumento comprobatur ac stabilit. Omne agens agendo paritur: cernere id est ad oculum, in lima quæ agit in ferrum, & particulas compulures, Fabro ductus reciprocante, abradit, abradendoque paulatim ferro multum admittit; at non absque lima agentis detrimento, quæ & sui aliquid amittit, atque ita demum agendo atteritur, ut amplius agere aut limare nequeat. Pari ratione cibus in stomachum delat, hunc calor & succus, (ut Medici loquuntur) digestivus, excipit, subi-

git, coquit; verum quoties id fit, utraque illa naturalis facultas sui aliquid perdit: quod si autem cibus ipse durior, crassior, copiosior, aut malè digestionis sit, stomachus supra modum patitur: nam calor naturalis, veluti inter ligna humentia ac viridia, suffocatur, digestivus etiam succus succumbit, ceptumque laborem absolvere nequit. Atque hinc cruditas provenit, ex cruditate variorum morborum series, ut catarrhi, tussis, febres, colica, vertigines, tremores, capitis dolores, & omne morbi genus: atque ita tandem stomachus atteritur, ut vix ovum forbile digerere valeat. Quisquis igitur vires suas non vult atteri, quisquis morbos in corpore suo non vult generari, moderatam dietam diligat.

V. Ipsa denique experientia suffragatur prædictis, & omnia recensita, testimonio suo corroborat, ad oculum demonstrans, temperantiæ & frugalitatis amatores vitam sanam, longævamque percurrisse. Esecur enim primæ vi homines, Adam, Enos, Malaleel, Henoch, Mathusalem, ultra nongentos annos, vitæ suæ stadium protraxerunt? Nisi quia carne & vino abstinentes, ac solis leguminibus & terræ fructibus vescentes, admirandam dietam observarunt. nam *qui abstinet est, adjiciet vitam.* Eccli. 37. Cur S. Joannes Evangelista ad annum centesimum, S. Simeon Hierosolymitanus Episcopus ad annum viciesimum supra centesimum; S. Dionysius ad annum centesimum primum, S. Jacobus minor ad annum ætatis sextum supra nonagesimum pervenit? Nisi admiranda dietâ, jejuniis & abstinentiâ? *Qui abstinet*

V.
Experientia.

stinens est, adjiciet vitam. Quâ viâ S. Simon Scylites aetatem ad annum centesimum decimum; S. Paulus prius Eremita ad annum centesimum decimum tertium; S. Arsenius & Romualdus ad annum centesimum viciesimum produxit, nisi diætâ, jejuniis & abstinentiâ? *Qui abstinetur est, adjiciet vitam.* Quâ vivendi methodo ad similem ferè vitam metam pertigere, Sancti Hieronymus, Augustinus, Paphnutius, Macarius, Franciscus de Paula nonagesimo aetatis anno è vivis sublatis, nisi diætâ, jejuniis & abstinentiâ? Ipsi demum Medicorum Principes Hippocrates & Galenus, quâ arte ille annum centesimum quartum, hic verò centesimum viciesimum vivendo affecutus fuit? Num epulando, potitando, belluando; an potiùs abstinando, jejunando ac diætâ exactam observando? Sanè de Galeno constat eum nihil crudis, nihil fructuum, aut pomorum comedisse, ac de mensâ semper, non expletâ omnino fame, surrexisse; quod S. Hieronymus triduo jejuniis præferti Hippocrates quoque præceptionum suarum observantissimus, abstinentiâ & diætâ incredibili ad illud ævi pertigit. *Qui abstinetur est, adjiciet vitam;* quam abdomini & gulæ addictus decurtabit; abstinentia enim sanitatis & longævitatis mater est, crapula verò ejusdem hostis & noverca.

Quocirca Dilectissimi, cum sanitas Religiosæ Societatis nobile sit cœlium, ingens thesaurus, ac magnum Dei donum; illam ope divinæ gratiæ, moderatâque curâ ac diligentia conservare studeamus; cum verò recta diætâ, abstinentia & temperantia, præstantis-

simam sanitatis tuendæ medium, & phar macum phar macorum existat; ut allegata Verbi Divini oracula SS. Patrum testimonia, Medicorum nobilissimorum Aphorismi & sensâ, atque ipsa ratio & experientia comprobant; Ne à vitæ religiosæ primordio, ab ipsius incipit principio, ad abstinentiam, temperantiam, diætâque exactam assoletamus; eandemque, tenore constanti, semper observemus; potissimum dum suo tempore, cum proximis aliquando conversandum erit; illi enim ad copiosum subinde cibum & potum invitabunt, & amicâ violentiâ quodammodo cogent; sed nulla vel invitatione, vel coactione, ad excessum nos seduciamus; blandietur voluptas, alliciet cibi potûsque suavitas; ferulorum varietas, sapor ac dulcedo orexin excitabit; verum nullâ delectatione, nullis gustibus illecebris, nos irretiri, & à temperantia limite abduci permittamus. Quin potiùs id, quod Ezechieli c. 4. à Deo præscriptum est; *Cibus tuus, quo veseris, erit in pondere & mensura,* studiosè observemus: ita præmium in mensura & pondere correspondente, reportabimus: ita sanitatem tuebimur, morbos evadimus, vitæ annos complures adjiciemus, tempûsque nostrum, tempus meriti, tempus gratiæ, tempus bonorum operum, & laborum pro gloria Dei: a-
nimarum salute ac beata æternitate, feliciter, utiliterque proelabimur.

* *

REGULA